

КОДЕКС НА ПРОФЕСИОНАЛНИ ЕТИЧКИ ДОЛЖНОСТИ И ПРАВА НА ФАРМАЦЕВТИТЕ НА МАКЕДОНИЈА

I. УВОД ОДРЕДБА

Член 1

Стапувајќи во фармацевтската професија фармацевтите на Македонија се обрзуваат дека својот живот ќе го посветат на хуманоста; - својата професија ќе ја вршат совесно и одговорно; -чувањето и враќањето на здравјето на пациентите ќе претставува највисок императив во нивното однесување;- ќе ги чуваат тајните што ќе им бидат доверени при вршењето на професијата; - со сите сили ќе ја чуваат честа и благородните традиции на фармацевтската професија и при вршењето на своите професионални должности нема да дозволат никакви разлики поради возраст, пол, националост, раса, политичка припадност, хендикепираност и општествено-економска положба; - ќе го почитуваат човечкиот живот од создавањето –натаму и дури и под закана нема да го применуваат своето знаење, спротивно на законите на хуманоста; и –на своите учители и колеги ќе им го искажуваат должното почитување.

II. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 2

Кодексот за професионалната етика е збир на усвоени начела по кои фармацевтите се должни да се управуваат во својата работа. Тие се во согласност со општите начела на професионалната етика во Фармацијата;

Непридржувањето кон правилата и начелата на овој Кодекс од страна на фармацевтите, ќе претставува повреда на дисциплината на истите.

Заради заштита на угледот, фармацевтите треба меѓусебно да соработуваат и си помагаат, со цел за подобрување на квалитетот на работата, нивниот однос кон општествената заедница и граѓаните и заштитата на интересите на својата професија.

Член 3

Должност на сите фармацевти е да се грижат за правилната примена на својот кодекс и за секоја повреда на професионалната етика да им укажуваат на колгите непосредно и преку надлежните органи на Комората.

Член 4

Фармацевтот е должен во секоја пригода да се бори против стручната иноифициентност и непочитување на етичките и деонтолошките норми.

Член 5

Фармацевтот е должен да ги почитува законите и своите обрски освен ако тие се во спротивност со интересот на здравјето на болниот.

Член 6

Фармацевтот се залага за здравствено воспитување и за растеж на здравствената свест и култура на луѓето. Треба да се залага а спречување на се она што го загрозува здравјето на човекот, да се бори против општата запоставаност и надрилекарството.

Член 7

При вршењето на својата професија, во границите на со неа определените подрачја на работа и стручна оспособеност, фармацевтите се самостојни и независни, а за својата работа се одговорни пред сопствената совест, пред болниот, пред органите на фармацевтската Комора и пред општеството.

Член 8

Нагласувањето на сопствената работа и на својата личност не е во согласност со фармацевтската професија и овој кодекс.

Член 9

Фармацевтот е должен да соработува во општо полезните работи што служат за зајакнување на здравјето и за заштита на човековата животна и работна средина, залагајќи се за примена на еколошките принципи.

Член 10

Фармацевтите имаат право и должност. Преку своите стучни и други организации, да се изборат за соодветно вреднување на својата работа и да бидат заштитени од професионални ризици.

III. ПОСЕБНИ НАЧЕЛА

1. Фармацевтот и здравствената дејност – личност

Член 11

Фармацевтот решава за чувствителни прашање што се однесуваат на човечкото здравје и живот. Тоа му создава обврски, посебни задолженија и лична одговорност и му причинува професионално и лично задоволство.

Член 12

Фармацевтот не смее да се служи со звања кои не му се доделени официјално. Недозволено е користење на лажни звања што не се во согласност со фактичките квалификации, а посебно ако имаат рекалмен карактер.

Член 13

Здравството не смее да биде комерцијализирана дејност. Секој непосреден или посреден публицитет или реклама кои немаат воспитно-заштитен или образовен карактер е забранет за фармацевтот.

Фармацевтот не смее својата работа во јавната здравствена дејност да ја користи за лични намени или за обезбедување корист на други лица.

Фармацевтите одбиваат секаква соработка со лица кои незаконски или нестручно ја вршат здравствената професија.

Фармацевтот не смее да се здобива со корист од пропагирање на фармацевтски и др. производи, освен ако тоа е во согласност со Законот.

2. Односот кон својата професија и граѓаните

Член 14

Заради давање на квалитетна услуга, фармацевтот е должен да го унапредува своето знаење и способности преку разни форми на едукација и стручно усовршување .

Член 15

При вршењето на својата работа, фармацевтите на работа во јавните, мешовитите, приватните и здружени аптеки, се должни да ги преименуваат стандардите и условите при давањето на здравствена заштита, утврдени во Законот за здравствена заштита, Законот за лекови и други аптеки. Непридржувањето на определените права и обврски кои произлегуваат од правата на здравствената заштита согласно на законите, сторителот чини прекршок кој навлегува во доменот на личната одговорност.

Член 16

При давањето на здравствената услуга, фармацевтите се однесуваат грижливо и со внимание кон корисниците на нивните услуги, применувајќи го притоа своето знаење и стручност.

Член 17

Фармацевтот е одговорен при издавањето на лекови, со советување на пациентот, да обезбеди што е можно повеќе адекватна употреба на лекот.

На тој начин фармацевтот– аптекар обезбедува соодветен (максимален), терапевтски ефект кон пациентот и минимум несакани ефекти.

Член 18

Фармацевтот треба да одговори на сите прашања на пациентот што ќе му ги постави во врска со името на лекот, чувањето, како и кога треба да го зема лекот, сите несакани ефекти и интеракции со алкохолизирана или други истовремено оридирани лекови.

Член 19

Фармацевтот е должен да ги соопштува сите информации во врска со лекот на пациентот и тоа усмено или писмено. Ова е неопходно и при издавање на лекот на пациентот на рецепта, а особено е значајно овие информации да се даваат кога се работи за издавање на лекови од т.н. рачна продажба кога фармацевтот – аптекар иако експерт за лекови, треба директно, користејќи го своето знаење да учествува при изборот на лекот и при тоа стававајќи го на прво место здравјето на

пациентот, а не цената на лекот.

Член 20

Фармацевтот е должен да одбие издавање на лекови кои според неговото стручно убедување и совест би можеле да бидат неетички или штетни за пациентот. Фармацевтот-аптекаар треба да се потпира врз своето знаење и совест и при тоа да биде независен од разни влијанија или од несоодветни желби на пациентите, неговите роднини и друго.

Член 21

Фармацевтот не смее да го искористува незнењето на болниот или да го доведува во заблуда (издавање на несоодвени лекарства, лекарства со изминат рок на траење и сл.) и со тоа за себе или за друг прибави материјална корист или ја влоши здравствената состојба на болниот. Фармацевтот е лично одговорен за издавање на лекови без рецепти.

Член 22

Болниот не може сам да го процени квалитетот на фармацевтската услуга, затоа мора да постои потполна доверба помеѓу болниот и фармацевтот. Таквата доверба, фармацевтот мора да ја оствари и негува со квалитетот на својата работа.

Член 23

Фармацевтот не смее да се согласи ниту да наговара други да работат во услови кои можат да наштетат на нивната независност во обавувањето на нивната стручна работа, да се намали квалитетот на услугите или од него да бараат неетичко извршување на стручната работа.

Член 24

Фармацевтот соработува со организации и институции кои имаат цел за подобрување на фармацевтската професија и со вложување на својот труд да допринесе за нивниот развој и работата на истите.

Член 25

Фармацевтот соработува со други здравствени работници во сеопфатноста на болеста на болниот, во дијагностицираноста со изведување на потребните клиничко-хемиски анализи и во терапијата со давање на упатста за сигурна и рационална употреба.

Член 26

Меѓусебната соработка меѓу фармацевтите се темели врз професионалноста, искреноста, отвореноста, пренесувањето и разменувањето на искуста. Фармацевтот треба да се однесува кон колегите и кон соработниците како што тој сака тие да се однесуваат кон него.

Член 27

Фармацевтот го цени и го почитува знаењето, достоинството и стручноста на секој здравствен работник и соработниците, без оглед на работното место, бидејќи знае дека само таквите односи обезбедуваат услови за креативност и конструктивна критика.

Член 28

Правилата на колегијалноста бараат фармацевтите да го бранат колегата кој необјективно бил нападат.

Член 29

Разликите во мислењата никогаш не смеат да предизвикаат некоректност и да ги надминат општите правила на однесувањето. Кога несогласувањата не можат да се надминат, смирувањето е итно и задолжително преку овластени органи на фармацевтската Комора.

Член 30

Во работните и други меѓусебни спорови, фармацевтот е должен да направи се, тие што побргу да се решат, бидејќи таквите односи влијаат на личниот углед на фармацевтот и угледот на професијата.

Член 31

Дејства како што се озборување, омаловажување, неоправдано и во јавноста лаички искажана критика за колгите, се недостојни за фармацевтот. Во случај на потешки или повторувани дејства од претходниот став, таквото однесување ќе стане предмет на работа на Судот на честа на Комората.

Член 32

За стручната несоодветност на работата на друг фармацевт, може да се даде негативно мислење во стручната средина само во присуство на засегнатиот фармацевт. Оценката за тоа треба да биде објективна, аргументирана, без лична повреденост или навреди.

3 Професионалниот лик на фармацевтот

Член 33

Во професионалниот и приватниот живот, фармацевтот ги негува личните квалитети, соодветни на улогата на јавен работник. Свесен дека секој несоодветен, лекомислен, за фармацевт нечесен и понижувачки акт ги погодува и другите здравствени работници.

Член 34

На фармацевтот основно водило-начело е грижата за здравјето и благосостојбата на болниот и општеството.

Член 35

Фармацевтот внимава на достоинството и честа на својот позив, не

учествува во никаква активност која би ја ставила професијата на лош глас и објективно би ги довело во прашање етичките норми во структурата.

Се грижи за производството, пуштање во промет и издавање на оние лекови и помошни средства кои што се со добар квалитет и одговараат на пропишаните и законски норми.

Член 36

Секоја одлука што ќе ја одбере при своето работење треба да се потпира на неговото чувство за тоа што е правилно, а не колку е профитабилно. Структурата не смее да се жртвува на желбата за добивка. Потребите на болниот се на прво место.

Член 37

Фармацевтот ја почитува доверливоста и личната природа на стручните документи. Било какви податоци за болниот кои што фармацевтот ги добива при вршењето на својот позив, се сметаат за доверливи и ги чува како професионална тајна. Исклучок се само примерите каде што го бара интересот на болниот или законот.

Член 38

Согласно начелата за безбедност и солидарност, фармацевтите без оглед на нивното работно место и работна способност, треба да бидат подготвени да се јават на работа во услови на вонредни состојби, свесни за моралната човечка одговорност.

4. Фармацевтот и здравственото воспитување

Член 39

Здравството не може во секојдневната практика или развој да постигне нешто солидно и трајно без општите настојувања за здравственото воспитување на поединецот и на населението.

Член 40

Дефиницијата на здравјето ги обврзува фармацевтите и останатите здравствени работници да делуваат на своето работно место или во јавниот живот, во смисла на здравствено воспитување и со тоа на луѓето им помогнат да постигнат подобар квалитет на живеење.

Член 41

Фармацевтот настојува населението да се насочува и обучува за прва помош и друга здравствена помош во вонредни околности. Фармацевтот учествува во работата на хуманитарните организации, како што е Црвениот крст и други воспитни установи.

5. Фармацевтот, стручното усовршување и образование

Член 42

Постојаното следење на достигнувањата на медицината и стручното усовршување се должност на секој фармацевт. Стекнатото стручно знаење фармацевтот треба да го пренесува на своите колеги, особено на помладите.

Член 43

Постојаниот развој и напредување на фармацевтската наука и струка бара до фармацевтот постојано усовршување и образование во областа на медицинската теорија и практика, преку работа во самостојните стручни друштва, во здруженија, во научни и професионални услови.

Член 44

Фармацевтот е должен постојано да се грижи за растежот на личните сознанија. Затоа настојува да ги збогати своите знаења од областа на хуманистичките, природно-научните и општествените науки.

Член 45

Фармацевтот е должен да се избори за такви услови во општеството и во организацијата на здравството, кои ќе овозможат и постојано следење на развојот, на достигнувањата и на усовршување на знаењата и на вештините на медицинската наука.

Член 46

Со непрекинато стручно усовршување и подигање на својот личен углед, Фармацевтот ја исполнува својата професионална должност и се оспособува за успешно вршење на традиционалната функција во одбрана на здравјето, хуманизмот и човечкото достоинство на граѓанинот.

Член 47

На фармацевтските приправници треба да им се посветува посебно внимание и грижа заради нивното поуспешно усовршување и напредување.

На фармацевтските приправници мора да им се обезбеди сестрана и темелна практика зошто таа не може да биде половична и фиктивна и тие мора правилно да се упатат во принципите на фармацевтската етика, без која ниту стручната практика ниту стекнатите знаења не би имале соодветна вредност.

6. Фармацевтот – јавен работник

Член 48

Бидејќи објекти на работење на фармацевтот се човековото здравје и живот, неговата работа не може да се третира како занает туку како професија. Припадноста на таа професија трае од дипломирањето до смртта, а тоа подразбира посебни обврски што ги наложуваат морално-етичките мерила и законски прописи.

Член 49

Однесувањето и постапките на фармацевтите треба да бидат во согласност со морално-етичките мерила и нивната совест.

Член 50

При објавувањето на стручни и научни публикации фармацевтот е должен да ги почитува општите закони за печатот и за јавните настапи.

Член 51

Етичко-моралните начела во публицистичкиот сегмент на фармацевската професија се неспоиви со плагијаторството, со стокмувањето на резултатите и податоците од ипитувањата и истражувањата, со фалсификување на резултатите, со селекција на податоците за средување на статистички модел заради добивање на средства за научни или стручни проекти, за стипендии или за добивање на друг вид профит од разни финансиери.

Член 52

Стручните и научни спорови дискусии фармацевтот може да ги води исклучиво преку научни стручни списанија и собири, а никако преку јавните општи медиуми.

Член 53

Сите стручни објавувања во популарни гласила треба да бидат наменети исклучиво за популаризација на фармацевтската струка и наука и за ширење на општата здравствена просветност и здравствена култура. Недоволно испробани начини на лекување не смеат да се публикуваат пред нестручната јавност и да се прикриваат опасностите од таквите методи, зашто тоа претставува прекршок.

Член 54

Недозволено фармацевтот неаргументно да ги обавува или да ги прокламира успешните но непроверени начини на лекување и неправерени лековити средства.

Член 55

Морално-етички не е дозволно фармацевтот да ги стави сојата професија и професионални контакти во функција на граѓанска или политичка афирмација и за други недозволен активности.

7. Фармацевт – вештак

Член 56

Фармацевтот – вештак својата работа на вештачење треба да ја врши во согласност со својата совест и значење, а своето мислење и наод да ги даде прецизно и целосно, почитувајќи ги етичките начела на својата професија. Без оглед на личниот или друг однос кон странките, вештакот при истажувањето треба да биде непристрасен и чесен.

Член 57

Во својата работа вештакот е должен да ја почитува професионалната тајна.

Член 58

Работата на вештакот треба да биде високо стручна, морална и професионална. Во никој случај тој не смее да биде навредлив и надмен кога неговото стручно знаења и мислење не е во согласност со мислењето на друг вештак.

Член 59

Кога вештакот го дава својот наод или мислење, треба да биде стручно издржан и убедлив, а наодот да се засновува исклучиво врз аргументи. Вештакот не смее да се впушти во лични расправи, а неговите наоди и во непредвидливи околности треба да останат без лична повреденост или субјективност.

Член 60

Ако утврди дека неговото знаење не е доволно, односно дека е потребо пошироко и дополнително проучување на случајот, должен е на судот да му обрне внимание за тоа и да предложи за кои прашања треба да се прошири вештачењето или какви вештаци треба да се повикаат.

8. Фармацевтот и меѓународното хуманитарно право.

Член 61

Меѓународните хуманитарни начела се задолжени за фармацевтите при нивната професионална работа.

Член 62

Фармацевтската комора на Македонија треба постојано да ги известува фармацевтите и јавноста за докумантите што ги донесуваат ООН, СЗО, УНИЦЕФ, ФАО и други здравствени, социјални и хуманитарни меѓународни организации.

Член 63

Фармацевтската коора на Макеоднија преку своите претставници, ја известува редовно меѓународната јавност за настојувањата на нашата земја во ширењето на начелата на меѓународното хуманитарно право.

IV. ЗАВРШНИ ОЕРЕДБИ

Член 64

Фармацевтската комора на Макеоднија се греижи за постојано почитување, развивање и унапредување на кодексот.

Член 65

Кодексот на Фармацевтската комора на Македонија, насоките на Светското здружение на фармацевтите и Светската здравствена организација се задолжителни за сите фармацевти на Македонија. Затоа се должни да ги познаваат начелата и да ги применуваат при вршење на секојдневните работи и обврски.

Оттука произлегува правото и должноста на фармацевтите да преземаат мерки против оние свои колеги кои ги кршат тие начела.

Член 66

Овој кодекс влегува во сила со денот на донесувањето.

Бр. 02-7/1

31 мај 1995 година Скопје

Претседател на фармацевтската комора на Македонија,

М-р Душан Туцаров, с.р.